

УДК 657.422.8

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

І.М. Труніна, д.е.н., проф.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Кременчук, Україна

Труніна І.М. Теоретичні та практичні проблеми визнання дебіторської заборгованості.

Розрив у часі між надходженням платежів і моменту переходу права власності на продукцію, товари, роботи, послуги завжди є наслідком виникнення дебіторської заборгованості. Стан, розмір та якість дебіторської заборгованості мають істотний вплив на результати оперативної діяльності суб'єктів господарювання, і, відповідно, на їх загальний фінансовий стан. В статті розглянуто різні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення поняття дебіторської заборгованості та його трактування у нормативних документах. Проведено аналіз складу, динаміки, структури та ліквідності дебіторської заборгованості на прикладі умовного підприємства.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, відстрочення платежу, інкасація заборгованості, товарний кредит, кредитний ризик, платіжна дисципліна

Труніна И.М. Теоретические и практические проблемы признания дебиторской задолженности.

Разрыв во времени между поступлением платежей и момента перехода права собственности на продукцию, товары, работы, услуги всегда являются следствием возникновения дебиторской задолженности. Состояние, размер и качество дебиторской задолженности оказывают существенное влияние на результаты оперативной деятельности субъектов хозяйствования, и, соответственно, на их общее финансовое состояние. В статье рассмотрены различные подходы отечественных и зарубежных ученых к определению понятия дебиторской задолженности и его трактовки в нормативных документах. Проведен анализ состава, динамики, структуры и ликвидности дебиторской задолженности на примере условного предприятия.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, отсрочка платежа, инкассация задолженности, товарный кредит, кредитный риск, платежная дисциплина

Trunina I.M. The theoretical and practical problems of recognition of receivables.

The time gap between receipt of payments and transfer of ownership of the products, goods, works, services are always the result of the receivables. Condition, size and quality of accounts receivable have a significant impact on the operational results of business entities, and thus on their overall financial condition. The article considers different approaches of domestic and foreign scientists to the definition of receivables and its interpretation in the regulations. The analysis of the composition, dynamics, structure and liquidity of receivables on the example of the conventional enterprise.

Keywords: receivables, deferred payment, debt collection, trade credit, credit risk, the payment discipline

В сучасних економічних умовах, що характеризуються нестабільністю розрахунково-платіжної дисципліни між контрагентами, аналіз стану дебіторської заборгованості та управління нею, набувають особливої значимості. Причинами затримки в розрахунках можна вважати спад виробництва та банкрутство багатьох українських підприємств, що є наслідком порушення сформованих економічних зв'язків та розрахунково-платіжних операцій між суб'єктами господарювання. Така ситуація призводить до зростання дебіторської заборгованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Виникнення та загострення платіжної кризи в Україні спонукало багатьох вчених у своїх працях приділити увагу саме цій проблемі, яка стала наслідком зростання дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємства. Так, концепції управління дебіторською заборгованістю підприємств розглядали у своїх працях вітчизняні та зарубіжні учені, такі як Белозерцев В. [1], Білик М.Д. [2], Бланк І.О. [3], Бутинець Ф.Ф. [4], Гуня В.О. [5], Дубровська Є.В. [6], Іванов Є.О. [7], Кірейцев Г.Г. [8], Лігоненко Л.О., Новикова Н.М. [9], Лищенко О.Г., Серета І.С. [10], Лучков О.І. [11], Мараховська Т.М. [12], Матицина Н.О. [13], Зудина Н.Ю. [14], Ван Хорн Дж., Дж.М. Вахович [15], Юджин Ф. Бригхем, Майкл С. Эрхардт [16], Стоун Д, Хітчинг К. [17], Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Е.Б. Стародубцева [18].

Одним з рівнем регламентації обліку дебіторської заборгованості є облікова політика суб'єкта господарювання, питання важливості якої розглядали у своїй праці А.О. Касич та О.В. Онищенко [22].

Існування дебіторської заборгованості фактично викривляє фінансовий результат діяльності підприємства. На дату реалізації продукції, товарів, виконаних робіт чи наданих послуг (без попередньої оплати) в бухгалтерському обліку відображається дохід від реалізації і, відповідно, зростає фінансовий результат як об'єкт оподаткування. А фактично, відсутність оплати за таку реалізацію, призводить до появи дебіторської заборгованості, тобто до вилучення обігових коштів з обороту, що фактично погіршує фінансовий стан

суб'єкта господарювання. Проблемі відмінностей встановлення фінансового результату присвячена праця А.О. Касич та І.В. Ткаченко [24].

Метою статті є огляд різних тлумачень науковців поняття дебіторської заборгованості та узагальнення понятійного апарату в окремі підходи на теоретичному рівні; проведення аналізу складу, динаміки, структури та стану ліквідності дебіторської заборгованості на прикладі умовного підприємства з метою формулювання рекомендацій відносно роботи з контрагентами-дебіторами.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розмір дебіторської заборгованості, її стан та якість мають істотний вплив на результати поточної діяльності суб'єкта господарювання та його фінансовий стан. Вид продукції, ступінь насиченості нею ринку, договірні умови з прийнятою системою розрахунків між контрагентами, а також платоспроможність дебіторів – всі ці фактори визначають рівень дебіторської заборгованості.

Як свідчать дані Державного комітету статистики за останні роки в структурі оборотних активів українських підприємств спостерігається

збільшення частки дебіторської заборгованості до 60% [24].

Досить велика її частка у загальній структурі активів знижує ліквідність і фінансову стійкість підприємства, підвищуючи ризик його фінансових втрат. Також це є наслідком зростання обсягів несвоєчасної оплати дебіторами своїх зобов'язань, і, відповідно, призводить до збільшення потреби суб'єктів господарювання в оборотних активах для фінансування своєї поточної діяльності.

На кожному етапі економічного розвитку в Україні та світі відбувалися істотні зміни у трактуванні поняття «дебіторська заборгованість». В даний час не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття «дебіторська заборгованість». З плином часу зміст дебіторської заборгованості дещо змінився, проте основне ототожнення із боргом або заборгованістю залишається незмінним [25].

Різні погляди на трактування терміну «дебіторської заборгованості» вітчизняними та зарубіжними вченими, дали можливість виокремити їх у наступні підходи (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення дебіторської заборгованості в різних джерелах

№	Підхід	Автор	Визначення
1	2	3	4
1	Дебіторська заборгованість як вилучені кошти з кругообігу підприємства	Дубровська С.В. [6]	Неоплачені юридичними та фізичними особами товари (роботи, послуги) та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу у вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів
		Білик М.Д. [2]	Це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства
		Лучков О.І. [11]	Сума боргів, що належать підприємству і які свідчать про вилучення коштів з його обігу дебіторами – юридичними або фізичними особами, що мають відповідну фінансову заборгованість по відношенню до підприємства
		Кірейцев Г.Г. [8]	Складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг
		Мараховська Т.М., Любенко О.С. [12]	Елемент оборотного капіталу, сума боргів, що належать підприємству від юридичних та фізичних осіб
2	Дебіторська заборгованість як наданий комерційний та споживчий кредит покупцям	Белозерцев В. [1]	Грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами (юридичними або фізичними особами), що мала місце у минулому та борг за неї може бути достовірно визначений, узгоджений з контрагентом та сплачений підприємству у майбутньому, а в поточний момент відображений у балансі підприємства як актив
		Гуня В.О. [5]	Одна з найважливіших складових кредитної діяльності підприємства, як один з елементів для розрахунку показників її результативності
		Стоун Д., Хітчинг К. [17]	Сума боргів, яку винні підприємству юридичні та фізичні особи, і що виникли в результаті господарських взаємовідносин з ними, а сама дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання»
3	Дебіторська заборгованість як авансування постачальників, щодо яких виникає майнове право вимоги оплати боргу	Лігоненко Л.О. [9]	Включені до складу майна підприємства його майнові вимоги до інших осіб, які є боржниками у правовідносинах, що виникли за різних обставин
		Лищенко О.Г., Серета І.С. [10]	Особливий вид активу, який визначає права підприємства на отримання від контрагентів грошових коштів
		Кірейцев Г.Г. [8]	Складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг
		Зудіна Н.Ю. [14]	Право вимоги організації на надходження фінансових та нефінансових активів, яке виникає із зобов'язань юридичних та фізичних осіб в ході господарської діяльності
		Бланк І.О. [3]	Сума заборгованості на користь підприємства, надана фінансовими зобов'язаннями юридичних та фізичних осіб по розрахунках за товари, роботи, послуги, виданими авансами та ін.
		Матицина Н.О. [13]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку їх оплати

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
4	Дебіторська заборгованість як заборгованість покупців	Зві Боді і Роберт К. Мертон [25]	«рахунки до отримання», зазначаючи, що це та сума, яку покупці продукції повинні виплатити корпорації (підприємству)
		Юджин Ф. Бригхэм, Майкл С. Эрхардт [16]	Суми, які компанії-споживачі винні нашій компанії
		Ван Хорн Дж., Дж. М. Вахович [15]	Грошові кошти клієнтів фірми, які придбали у неї будь-які продукти чи послуги
		Іванов Є.О. [7]	Боргові права до покупців
		Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Старо-дубцева Е.Б. [18]	Сума боргів, що належать підприємству, фірмі, компанії з боку інших підприємств, фірм, компаній, а також громадян, що є їх боржниками, дебіторами

Джерело: Складено автором за матеріалами [1-21]

1. Дебіторська заборгованість як вилучені кошти з кругообігу підприємства. Розрив між датою реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та датою фактичної оплати призводить до виникнення дебіторської заборгованості, тобто зменшення оборотних коштів у підприємства-продавця, що призводить до зниження рівня його платоспроможності.

2. Дебіторська заборгованість як наданий комерційний та споживчий кредит покупцям. Реалізацію продукції, товарів, робіт, послуг без своєчасної оплати можна розглядати як кредитування покупця по відкритому рахунку.

Факт такого кредитування підтверджується записами у бухгалтерських книгах та накладній (актах), підписаних покупцем. Від ризику неотримання коштів за виставленими рахунками можливо шляхом складання векселя (простого чи переказного).

3. Дебіторська заборгованість як авансування постачальників, щодо яких виникає майнове право вимоги оплати боргу. Авансування постачальників відбувається саме на період, протягом якого продукція, товари, роботи, послуги були реалізовані баз їхньої оплати і щодо них у підприємства-продавця з'являється майнове право вимоги оплати боргу за умови документального підтвердження такої господарської операції. Підписані покупцем прибуткові (видаткові) накладні, акти виконаних робіт чи наданих послуг – документи, які надають підприємству-продавцю право вимоги оплати боргу, що виник в результаті здійснення господарських операцій з реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

4. Дебіторська заборгованість як заборгованість покупців. Розглядати поняття дебіторської заборгованості лише як заборгованість покупців є достатньо однобічним (бо мається на увазі тільки заборгованість за реалізовану їм продукцію, товари, роботи, послуги). Але ситуація, коли підприємство здійснює попередню оплату за ще не отриману продукцію, товари, роботи, послуги, теж призводить до виникнення дебіторської заборгованості і в такому разі його дебітором є постачальник.

Розглянувши різні трактування поняття дебіторської заборгованості, можна зазначити, що

українські та зарубіжні вчені характеризують його по-різному. Розбіжності у поглядах науковців пояснюється відсутністю єдиного підходу до сутності цього поняття, що, в свою чергу, є наслідком відмінностей в організації облікового процесу українських та закордонних підприємств.

Необхідність проведення аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах в сучасних умовах пов'язана з існуванням та зростанням масштабів проблеми неплатежів. Особливого значення аналіз дебіторської заборгованості набуває сьогодні, коли в країні відбуваються інфляційні процеси і іммобілізація власних коштів є дуже невгодною.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю далі розглянемо склад, динаміку, структуру дебіторської заборгованості та проведемо її аналіз на прикладі умовного українського підприємства з метою визначення необхідного рівня його ліквідності і платоспроможності.

Аналіз дебіторської заборгованості передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Крім того, оцінка реального стану розрахунків з дебіторами на підприємстві передбачає використання табличного та графічного способів оцінки дебіторської заборгованості, а також за допомогою абсолютних та відносних показників, що розглядаються у динаміці. Тому згрупуємо необхідні вихідні дані для аналізу дебіторської заборгованості у табл. 2.

На першому етапі шляхом проведення вертикального та горизонтального аналізу здійснимо оцінку обсягів, складу та структури дебіторської заборгованості. Порівняння дебіторської заборгованості на початок та кінець кожного з періодів, що аналізуються, показали, що на кінець 2014 року відбувається зростання дебіторської заборгованості, що свідчить про негативні тенденції у фінансовому стані підприємства. А на кінець 2015 року – ситуація покращується, зменшення дебіторської заборгованості характеризує поліпшення фінансового стану підприємства.

Під час проведення аналізу визначено частку дебіторської заборгованості у складі майна (активів) підприємства. Так, у порівнянні з початком року на кінець 2014 року у грошовому

вимірі дебіторська заборгованість заросла на 34,6 тис. грн., але у загальному обсязі оборотних активів її частка зменшилася на 25,9% за рахунок зростання показника «Грошові кошти та їх еквіваленти». Цим фактом не можна характеризувати покращення фінансового стану підприємства через абсолютне зростання на кінець року дебіторської заборгованості. На кінець 2015 року частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів зменшилася на 8,7% у порівнянні з початком. Також на кінець 2015 року спостерігається зменшення дебіторської заборгованості і в абсолютному вимірі на 62,2 тис. грн. Цей факт характеризує поліпшення стану підприємства, зменшення кількості дебіторів або термінів погашення ними своєї заборгованості. Розрахований коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість, не зважаючи на його динамічне зменшення, вказує на те, що на підприємстві

вкрай необхідно впроваджувати кредитну політику.

Під кредитною політикою розуміємо інструмент досягнення стратегічних цілей підприємства, пов'язаних з чистим прибутком, позитивним чистим грошовим потоком, ринковою вартістю підприємства, показниками рентабельності капіталу, за рахунок досягнення поточних цілей по виручці від реалізації продукції, валового прибутку і витрат, сукупним товарному (комерційному) кредиту. Слід виділити три типи кредитної політики підприємства: консервативна, помірна, агресивна. При консервативній політиці підприємство прагне, як можна більш жорстко контролювати свої кредити з метою мінімізації кредитного ризику. При помірній політиці підприємство бере на себе середній кредитний ризик. А при агресивній політиці підприємство бере на себе великі кредитні ризики.

Таблиця 2. Показники діяльності умовного підприємства

Показники	2014 рік					2015 рік				
	на початок		на кінець		відх.	на початок		на кінець		відх.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (тис. грн.)	153,0	79,9	160,2	70,9	+7,2	160,2	70,9	123,5	75,4	-36,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (тис. грн.)	6,2	3,3	4,2	1,9	-2	4,2	1,9	0,3	0,2	-3,9
Інша поточна дебіторська заборгованість (тис. грн.)	32,1	16,8	61,5	27,2	+29,4	61,5	27,2	39,9	24,4	-21,6
Всього (тис. грн.)	191,3	100	225,9	100	+34,6	225,9	100	163,7	100	-62,2
Запаси (тис. грн.)	14,8	x	11,3	x	-3,5	11,3	x	48,9	x	37,6
Грошові кошти та їх еквіваленти (тис. грн.)	0,6	x	101,8	x	101,2	101,8	x	70,3	x	-31,5
Всього дебіторської заборгованості (тис. грн.)	191,3	x	225,9	x	34,6	225,9	x	163,7	x	-62,2
Всього оборотних активів (тис. грн.)	206,7	x	339,0	x	132,3	339,0	x	282,9	x	-56,1
Всього кредиторська заборгованість (тис. грн.)	230,2	x	304,9	x	74,7	304,9	x	229,8	x	-75,1
Частка дебіторської заборгованості у складі майна (%)	92,5	x	66,6	x	-25,9	66,6	x	57,9	x	-8,7
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість (%)	74,0	x	47,3	x	-26,7	47,3	x	43,7	x	-3,6
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	x	x	3,9	x	x	x	x	6,3	x	x
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей	1,2	x	1,3	x	x	1,3	x	1,4	x	x
Період інкасації дебіторської заборгованості, дн.	x	x	92	x	x	x	x	57	x	x
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	x	x	2,7	x	x	x	x	3,9	x	x
Період інкасації кредиторської заборгованості, дн.	x	x	133	x	x	x	x	92	x	x

Джерело: Складено автором за матеріалами фінансової звітності умовного підприємства

Узагальнюючим показником повернення дебіторської заборгованості є її оборотність. Оборотність дебіторської заборгованості – це коефіцієнт, що характеризує ефективність взаємодії між підприємством і контрагентами. Цей коефіцієнт використовується для визначення шляхів підвищення прибутковості (рентабельності) підприємства. Основні користувачі показника – генеральний директор, комерційний директор, керівник відділу продажів і менеджери з продажу, фінансовий директор, фінансовий менеджер, служба безпеки, юридична служба.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – ключовий управлінський коефіцієнт, що характеризує середнє число днів, необхідних підприємству для отримання його боргів та дає уявлення про зміну дебіторської заборгованості в позитивну або негативну сторону. Результати розрахунків показали, що за період дослідження відбулося зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості (з 3,9 до 6,3). Це було досягнуто за рахунок збільшення виручки від реалізації та зменшення дебіторської заборгованості за період.

Дебіторська заборгованість є джерелом погашення кредиторської, відповідно, фінансова рівновага підприємства залежить від співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Нормальним вважається співвідношення 1,2. Такий результат було отримано при розрахунку показника на початок 2014 року, і це означає, що на 1 грн. кредиторської заборгованості припадає 1,2 грн. дебіторської. Але за роками співвідношення, хоча і незначно, але має тенденцію до зростання, і це означає, що у подальшому для погашення кредиторської заборгованості підприємству можуть знадобитися позикові кошти, залучення яких призведе до зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування та зниження фінансової стійкості.

Висновки

Так, в процесі написання статті встановлено, що на теоретичному рівні проблема визнання дебіторської заборгованості полягає у неузгодженості на рівні понятійного апарату. Практичні ж дослідження вимагають по-перше, впровадження на підприємствах обов'язкової класифікації дебіторської заборгованості задля недопущення прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної; по-друге, вирішення проблем щодо повернення дебіторської заборгованості шляхом вимоги застави на суму, не менше, ніж сума на рахунок дебітора; відмова від дебіторів з високим ризиком.

Abstract

The analysis of a state and management of receivables, purchase the special importance, in the modern economic conditions which are characterised by instability of a settlement payment discipline between partners. It is possible to consider that the delay reasons in calculations are output production and bankruptcy of many Ukrainian enterprises, it is a consequence of violation of the developed economic ties and settlement payment transactions between subjects of managing. Such situation leads to growth of receivables.

Research purpose is the overview of various interpretation of scientists a concept of receivables and synthesis of a conceptual framework in separate approaches at the theoretical level; carrying out the analysis of composition, dynamics, structure and a liquidity situation of receivables on the example of the conditional enterprise for the purpose of a formulation of recommendations concerning work with partners- debtors.

Receivables size, its condition and quality have significant effect on results of the current activities of the subject of managing and its financial condition. Products type, saturation degree the market, contractual conditions with the accepted settlement system between partners, and also debtors solvency – all these factors determine receivables level. Different views on an interpretation of the term "receivables" local and foreign scientists, allowed allocating them in the following approaches:

1. Receivables is the received funds from a circulation of the enterprise
2. Receivables is the granted commercial and consumer loan to buyers
3. Receivables is advancing of suppliers concerning whom there is a property right of a request for debt payment
4. Receivables is debt of buyers.

By consideration of various interpretations of a concept of receivables, it is possible to note that the Ukrainian and foreign scientists characterize it differently. Differences of opinion of scientists is explained by lack of single approach to essence of this concept that, in turn, is a consequence of distinctions in the organization of accounting process of the Ukrainian and foreign enterprises.

In the course of writing of article it is established that at the theoretical level the problem of recognition of receivables consists in inconsistency at the level of a conceptual construct.

Practical researches require: first, implementation at the entities of obligatory classification of receivables for the purpose of non-admission of delay of payment and bringing debt to a hopeless condition; secondly, the problem resolution on return of receivables by the requirement of pledge in the amount is more, than the amount on the account of a debtor; departure by mail accounts to buyers some days before maturity; insurance of the credits for protection against substantial damages against bad debts; refusal of debtors with high risk.

Список літератури:

1. Белозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві / В. Белозерцев // Економіст. – 2009. – №11. – С. 23-28.
2. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємства // Фінанси України. – 2003. – №12. – С. 24-36.
3. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНТЕУ, 2006. – 780 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» вищих навчальних закладів] / Ф.Ф. Бутинець; 3-е вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2003. – 444 с.
5. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В.О. Гуня. // Економічний простір. – 2014. – № 19. – С. 124-131.
6. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» / Є.В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. – 2009. – № 2. – С. 202-205.
7. Іванов Є.О. Класифікація факторів, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства / Є.О. Іванов // Вісник МСУ. – Вип. 1-2. – Т. VIII. – Харків. – 2005. – С. 35-38.
8. Кірейцев Г.Г. Фінансова звітність підприємств та її аналіз / Г.Г. Кірейцев. – К.: ЦУЛ, 2002. – 452 с.
9. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства / Л.О. Лігоненко, Н.М. Новикова. – К.: КНТЕУ, 2005. – 276 с.
10. Лищенко О.Г. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства / О.Г. Лищенко, І.С. Серета // Вісник Запорізького державної інженерної академії. – 2008. – № 4. – С. 34.
11. Лучков О.І. Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 1. – С. 22-26.
12. Мараховська Т.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / Т.М. Мараховська, О.С. Любенко // Вісник Вінницького національного аграрного університету. – 2009. – № 4. – С. 34.
13. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю / Н.О. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 12. – С. 38-42.
14. Зудина Н.Ю. Анализ и регулирование дебиторской задолженности в коммерческой организации: автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.э.н. / Зудина Н.Ю. – М.: ФГОУ, 2009. – 26 с.
15. Ван Хорн Дж., Дж. М. Вахович Основы финансового менеджмента: 12-е издание. – М.: Вильямс, 2008. – 1232 с.
16. Юджин Ф. Бригхэм Финансовый менеджмент / Юджин Ф. Бригхэм, Майкл С. Эрхардт. – 10-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 960 с.
17. Стоун Д. Бухгалтерский учет и финансовый анализ / Стоун Д, Хитчинг К.; пер. с англ. Ю.А. Огибин, Г.Ю. Огибин. – М.: АОЗТ «Литера плюс». Английское издание Derek Stone and Claude Hitching 1993. – 1998. – 302 с.
18. Райсберг Б.А. Сучасний економічний словник: словник / Б.А. Райсберг, Л.Ш. Лозовський, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М. – 2008. – 512 с.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів № 237 від 08.10.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів N 559 від 30.11.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. МСБО № 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
22. Касич А.О. Еволюція наукових підходів до формування облікової політики підприємства / Касич А.О., Онищенко О.В. // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук: КрНУ, 2013. – Вип. 1/2013 (78). – С. 172-181.
23. Оборотні активи за видами економічної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
24. Касич А.О. Відмінності встановлення фінансового результату в бухгалтерському та податковому обліку / Касич А.О., Ткаченко І.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 2(116). – С. 185-191.
25. Боді Зві, Мертон, Роберт. Фінанси – М.: Видавн. Дім «Вільямс», 2000. – 592 с.

References:

1. Byelozertsev, V. (2009). Shchodo tovarnoho kredytu ta debitorskoyi zaborhovanosti na pidpryyemstvi [Regarding commercial credit and receivables in the company]. *Ekonomist*, 11, 23-28 [in Ukrainian].
2. Bilyk, M.D. (2003). Upravlinnya debitorskoyu zaborhovanistyu pidpryyemstva [Receivables Management Company]. *Finansy Ukrayiny – Finance Ukraine*, 12, 24-36 [in Ukrainian].
3. Blank, I.O., and Sytnyk, H.V. (2006). Upravlinnya finansamy pidpryyemstv [Financial management of enterprises]. K.: KNTEU [in Ukrainian].
4. Butynets, F.F. (2003). *Teoriya bukhhalterskoho obliku [Theory of Accounting]*. (3d ed.). Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].
5. Hunya, V.O. (2014). Udoskonalennya klasyfikatsiyi debitorskoyi zaborhovanosti ta yiyi vidobrazhennya u finansoviyi zvitnosti pidpryyemstv [Improving classification of receivables and its reflection in the financial statements]. *Ekonomichnyy prostir – Economic Space*, 19, 124-131 [in Ukrainian].
6. Dubrovska, Ye.V. (2009). Doslidzhennya sutnosti ponyattya "Debitorska zaborhovanist" [Research essence of the concept of "Accounts receivable"]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Ser. Ekonomika. – Bulletin of Sumy State University. Avg. Economy*, 2, 202-205 [in Ukrainian].
7. Ivanov, Ye.O. (2005). Klasyfikatsiya faktoriv, shcho vplyvayut na zahalnyy riven debitorskoyi zaborhovanosti pidpryyemstva [Classification of factors influencing the overall level of receivables of the company]. *Visnyk MSU. – Herald MSU, Issue 1-2, Vol.7*, 35-38. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Kireytshev, H.H. (2002). Finansova zvitnist pidpryyemstv ta yiyi analiz [Financial statements and its analysis]. K.: TSUL [in Ukrainian].
9. Lihonenko, L.O., and Novykova, N.M. (2005). Upravlinnya debitorskoyu zaborhovanistyu pidpryyemstva [Receivables Management Company]. K.: KNTEU [in Ukrainian].
10. Lyschenko, O.H, and Sereda, I.S. (2008). Upravlinnya debitorskoyu zaborhovanistyu yak faktorom finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Receivables Management as a factor of financial stability of the company]. *Visnyk Zaporizkoho derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi – Journal of Zaporozhye State Engineering Academy*, 4 [in Ukrainian].
11. Luchkov, O.I. (2003). Vyznachennya optymalnoho rozmiru debitorskoyi zaborhovanosti [Determining the optimal size of receivables]. *Aktualni problemy ekonomiky – Recent economic problems*, 1, 22-26 [in Ukrainian].
12. Marakhovska, T.M., Lyubenko, O.S. (2009). Upravlinnya debitorskoyu zaborhovanistyu pidpryyemstv [Receivables Management business]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu – Bulletin of Vinnytsia National Agrarian University*, 4 [in Ukrainian].
13. Matytsyna, N.O. (2015). Osnovni zasady rehulyuvannya rozrakhunkovykh vidnosyn cherez upravlinnya debitorskoyu zaborhovanistyu [Basic principles of regulation of settlement relations through management of accounts receivable]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt – Accounting and audit*, 12, 38-42 [in Ukrainian].
14. Zudina, N.Yu. (2009). Analiz i regulirovaniye debitorskoy zadolzhennosti v kommercheskoy organizatsii [Analysis and control of receivables in a commercial organization]. Extended abstract of candidate's thesis. M.: FGOU [in Russian].
15. Van Khorn Dzh., and Dzh., M. (2008). *Vakhovich Osnovy finansovogo menedzhmenta [Fundamentals of Financial Management]*. 12th. M.: Vilyams [in Russian].
16. Yudzhin F. Brighkem, and Maykl S. Erhardt. (2007). *Finansovyy menedzhment [Financial management]*. 10th. SPb.: Piter [in Russian].
17. Stoun, D, and Khitching, K. (1998). *Bukhhalterskiy uchet i finansovyy analiz [Accounting and Financial Analysis]*. (Yu.A. Ogibin, G.Yu. Ogibin, Trans). M.: AOZT "Litera plyus ". Angliyskoye izdaniye Derek Stone and Claude Hitching [in Russian].
18. Raysberh B.A., Lozovskyy, L.Sh., and Starodubtseva, E.B. (2008). *Suchasnyy ekonomichnyy slovnyk [Modern Dictionary of Economics]*. M.: YNFRA-M [in Ukrainian].
19. Polozhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 10 "Debitorska zaborhovanist": Nakaz Ministerstva finansiv № 237 vid 08.10.1999 r. [Regulations (standard) accounting 10 "Receivables": Ministry of Finance Order number 237 of 08.10.1999]. (1999, October). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
20. Polozhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 13 "Finansovi instrumenty": Nakaz Ministerstva finansiv N 559 vid 30.11.2001 [Regulations (standard) accounting 13 "Financial Instruments": Ministry of Finance Order N 559 of 30.11.2001]. (2001, November). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. MSBO № 39 "Finansovi instrumenty: vyznannya ta otsinka" [Number of IAS 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement"]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
22. Kasych, A.O., and Onyshchenko, O.V. (2013). Evolyutsiya naukovykh pidkhodiv do formuvannya oblikovoyi polityky pidpryyemstva [The evolution of scientific approaches to the formation of

- accounting policy]. Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhayla Ostrohradskoho. – Journal of Kremenchuk University. Kremenchuk: KrNU. Issue 1/2013 (78). 172-181 [in Ukrainian].
23. Obrotni aktyvy za vydamy ekonomichnoyi diyalnosti [Current assets by economic activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
24. Kasych, A.O., and Tkachenko, I.V. (2011). Vidminnosti vstanovlennya finansovoho rezultatu v bukhhalterskomu ta podatkovomu obliku [Differences setting financial results in accounting and tax oblikuyu]. Aktualni problemy ekonomiky – Recent economic problems, 2(116), 185-191 [in Ukrainian].
25. Bodi Zvi, Merton, Robert. (2000). Finansy [Finances]. M.: Vydavn. Dim "Vilyams" [in Ukrainian].

Надано до редакційної колегії 07.08.2016

Труніна Ірина Михайлівна / Iryna M. Trunina
turizm@kdu.edu.ua

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Теоретичні та практичні проблеми визнання дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / І. М. Труніна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 4 (26). – С. 90-97. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n4.html>